

UTLÅTANDE OM DETALJPLANEN FÖR DROTTHINGSSTRANDEN I LOVISA STADS KONSEKVENSER PÅ FÅGELBESTÅNDET

1 Inledning

I slutet av 2018 beviljades Lovisa stad tillstånd att 2023 ordna en bostadsmässa på området för Drottningstranden. Staden har berett ett detaljplaneutkast för området, och utkastet var framlagt sommaren 2019. Då beredningen av detaljplanen närmade sig förslagsskedet, påpekade Närings-, Trafik- och Miljöcentralen i Nyland i sitt utlåtande på hösten 2019 att det häckande fågelbeståndet på området inte har utretts sedan 2007. I och med att det inte var möjligt att göra en ny bedömning av fågelbeståndet inom den tid som tidtabellen för ordnandet av bostadsmässan kräver, beställde stadsplaneringsavdelningen i Lovisa stad en sådan bedömning av konsekvenserna på fågelbeståndet som byggande i enlighet med detaljplanen för Drottningstranden medför och som baserar sig på kunskap av det lokala fågelbeståndet.

2 Materialet och principerna för bedömningen

Jag framför en bedömning av konsekvenserna för Drottningstrandens detaljplan på det hotade häckfågelbeståndet utifrån livsmiljöerna som förekommer på området och uppskattningen av sannolikheten för häckning enligt materialet i Finlands fågelatlas. I bedömningen har man granskat hotade arter vars häckning enligt Fågelatlas III (Finlands fågelatlas III. <<http://atlas3.lintuatlas.fi>>.) varit möjlig, sannolik eller säker i 10 km x 10 km-rutan för Lovisa centrum. Till bedömningen inkluderades även vissa andra arter än de som angavs för samma 10 km x 10 km-ruta. Dessutom granskade man från databasen Tiira, som upprätthålls av BirdLife, observationerna av dessa fågelarter under 2013–2019. I bedömningen framställs inte uppgifterna för dessa observationer. Utredningen av växtligheten som gjordes 2018 på området (Salminen 2018) möjliggör det att man konstaterar förekomsten av hotade fågelarters häckningsmiljöer. Resultaten för utredningen har använts i sammandraget av naturutredningarna för Drottningstrandens detaljplan (Salminen 2019). Den generella kartan av vegetationstyper har bifogats detta utlåtande (bilaga 1).

Den framförda bedömningen måste anses vara det sämsta möjliga scenariot för det hotade fågelbeståndet; ett scenario där det i livsmiljöerna som eventuellt ändrar till följd av detaljplanen häckar ett maximalt stort antal möjliga hotade arter. Det är ytterst osannolikt att scenariot går i uppfyllelse, då man observerar områdets ringa areal och läge som gränsar direkt till ett tätortsområde.

Detaljplanematerialet som jag använt innefattar ett 26.9.2019 daterat utkast (bilaga 2), som är en arbetsversion som utarbetats efter de utkastalternativ som var framlagda 4.7–16.8.2019. Den norra delen av detaljplaneområdet är vad gäller konsekvenserna på fågelbeståndet den viktigaste delen, i och med att de utgör de mest omfattande livsmiljöerna som lämpar sig för häckning av hotade fågelarter. Av området har en betydande del anvisats i detaljplanen som kvartersområde för servicebyggnader (P-3) samt kvartersområde för flervåningshus (AK) och delvis tillsammans med dem alternativt som kvartersområde för fristående småhus (AO). Vad gäller fågelbeståndet är det i norra delen anvisade vattenområdet (W-2) och området för närrekreation (VL) särdeles viktiga. I utlåtandet förmodar man att W-2-området till sin natur bevaras till stor del som våtmark, i och med att den i enlighet med detaljplanebestämmelserna kan bevaras som vassruggsmosaik. Inga mer detaljerade uppgifter fanns tillgängliga för planeringen av VL-området. I utlåtandet förmodar man att även stora ändringar i områdets växtlighet är möjliga. De sydligare delområdena ska enligt planutkastet i omfattande grad bebyggas tätt. För närvarande finns det på dem tomter som varit bebyggda sedan tidigare, skogar som ändrats genom skogshantering och i den allra sydligaste delen av området en omfattande skogsdunge med ek och lärkträd. Ek- och lärkträdsdungen har anvisats som område

för närrekreation med speciella skyddsvärden (VL/s). Den senast nämnda delen torde långt bevaras i nuvarande form.

Jag anser att häckningen av följande hotade fågelarter på detaljplaneområdet för Drottningstranden är sannolik eller möjlig:

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Hur hotad arten är
Bläsand	<i>Anas penelope</i>	VU
Brunand	<i>Aythya ferina</i>	CR
Vigg	<i>Aythya fuligula</i>	EN
Årta	<i>Spatula querquedula</i>	VU
Sothöna	<i>Fulica atra</i>	EN
Rödspov	<i>Limosa limosa</i>	VU
Skrattmåå	<i>Larus ridibundus</i>	VU
Silltrut	<i>Larus fuscus</i>	EN
Gråtrut	<i>Larus argentatus</i>	VU
Buskskvätta	<i>Saxicola rubetra</i>	VU
Höksångare	<i>Sylvia nisoria</i>	VU
Trastsångare	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	VU
Skägges	<i>Panurus biarmicus</i>	VU
Sävparv	<i>Emberiza schoeniclus</i>	VU
Gråsparv	<i>Passer domesticus</i>	EN
Grönfink	<i>Chloris chloris</i>	EN

3 Beskrivning av livsmiljöerna för hotade fågelarter på området för Drottningstranden

3.1 Vattenfåglar

Bläsand

På Drottningstranden finns det möjliga häckningsplatser för bläsanden i områdets våtmarker och kustskogar i området, därifrån fåglarna har relativt lätt tillgång till grunt vatten. Grunt vatten är viktigt eftersom arten hör till simänderna och når inte sin föda, vattenväxter, effektivt från djupt vatten. Arten betar på sommaren även på ängar lika som gäss. Den mest lämpliga miljön för häckning finns på W-2-området, i någon grad också på VL-området, liksom också på stranddelarna av beteckningarna VL-4 och kvartersområdena A6 och A3.

Årta

Årtan, som hör till simänderna, väljer gräsbevuxna platser för sin häckning. De mest omfattande delarna av detta slag finns på fyllnadsmarksängen i södra delen av VL-området. Dessutom torde det finnas lämpliga häckningsplatser bland helofytbestånden i W-2-området. Om starr- och gräsmaderna (två figurer på W-2-området med beteckningen lu0) duger som häckningsmiljö för arten, kan tillgängligheten till grunt vatten vara passligt obehindrat i varje fall vad gäller den mer omfattande figuren. Även områdena VL-4, AP-6 och AP-3 innefattar små delar som eventuellt kunde lämpa sig som häckningsplatser för årtan.

Brunand

Det att den ytterst hotade brunanden häckar inom rutan för Lovisa centrum är enligt materialet från fågelatlas III sannolikt (Finlands fågelatlas III. < <http://atlas3.lintuatlas.fi> >. Refererad 28.9.2019). På grund av att arten genomgått en kontinuerlig nedgång sedan atlasen publicerades, är det ytterst osannolikt att arten häckar på Drottningstranden. Platser som lämpar sig för häckning, det vill säga flytande ytor som består av växtavfall eller små öar som största delen av tiden ligger ovanför vattenytan, finns nära åmynningen på W-2-området. Det att de flytande flottarna är instabila inom det strömmande vattnets influensområde torde dock begränsa häckningsmöjligheterna. Arten drar nytta av skyddet mot rovdjur som måskolonier erbjuder, och den söker sig ofta till sådana områden för att häcka. Det är osannolikt att det förekommer måskolonier på detaljplaneområdet.

Vigg

På platser som är fördelaktiga för viggens häckning förekommer det ofta hög växtlighet, så som skyddande vassruggar och buskar. Häckningen är möjlig nära öppet vatten, i huvudsak på W-2-området, kanske också på stranddelarna av VL-4- och AP-6-områdena. I närheten av åmynningen (W-2) kan det vara svårt att hitta en stabil häckningsplats, men i närheten av den muddrade fåran kan det förekomma öar som lämpar sig för häckning. Viggerna häckar också ofta i skydd av en måskoloni.

Sothöna

Sothönan har sett en kraftig nedgång och är en ovanlig strandhöna i östra Nyland, trots att det finns massor med stränder som har rikligt med helofyter och sålunda lämpar sig som dess häckningsplatser. Även Lovisavikens täta helofytbestånd som befinner sig nära vattengränsen, av vilka det förekommer på detaljplaneområdet i synnerhet i innersta delen av viken, är i alla fall skenbart en lämplig häckningsmiljö för arten. Mer potentiella häckningsplatser lär vara växtbeklädda öar som ligger ovanför vattenytan en stor del av året. Orsakerna till sothönans nedgång är delvis okända och anknyter inte till försvinnandet av livsmiljöerna för häckning (Lehikoinen m.fl. 2019).

3.2 Vadare

Rödspov

Rödspoven, som är speciellt skyddad, häckar på öppna strandängar och låglänta åkermarker. VL-områdets äng på fyllnadsmarken som översvämmas är en möjlig om dock osannolik häckningsmiljö. På nästan hela ängen är växtligheten för hög med tanke på artens häckning.

3.3 Måsfåglar

Skrattmå

Skrattmåsen förökar sig vanligtvis i kolonier som den grundar på kusten och i skärgården, ofta på lämpliga skär. Bona kan även förekomma på andra ställen i strandzonens vassruggar på våta, även flytande underlag. Sådana förekommer på detaljplaneområdet närmast bland de omfattande helofytbestånden i innersta delen av viken. Arten häckar mer sällan ensamt i vassruggar, där den är mer försvarslös mot rovdjur.

Om skrattmåsen skulle ha en koloni på Drottningstranden, skulle den sannolikt ha synats och hörts under naturutredningarna 2016 och 2018.

Silltrut

Arten häckar vanligtvis i skärgården, både på kala och växtäckta underlag. Det förekommer inga sannolika häckningsmiljöer på Drottningstranden. Den sannolikaste häckningsplatsen nära detaljplaneområdet är ett skär i Lovisaviken eller på taken i centrum, en häckningsmiljö som den börjat utnyttja i synnerhet i Helsingfors.

Gråtrut

Arten häckar ofta i kolonier, men också som enskilda par i skärgården, dessutom på kärr inne i landet och på hustak. Det finns inga mycket klara särdrag för en bra häckningsplats, men den ligger ofta på steniga och klippiga skär där det även förekommer växtlighet för byggnadsmaterial. På grund av vagheten av kraven för häckningsplats kan man anse att häckning på Drottningstranden är möjlig. Det är dock mycket osannolikt att det förekommer en koloni på detaljplaneområdet.

3.4 Sparvfåglar

Buskskvätta

Buskskvättan kan godkänna som häckningsmiljö de buskiga ängarna och små buskmader i norra delen av detaljplaneområdet (VL och W-2). Behövligt buskbestånd förekommer också sporadiskt i samband med W-2-beteckningens mer omfattande luo-del och i synnerhet på fyllnadsmarken norr om vägen som går till båtstranden (VL). Arten är inte särdeles krävande vad gäller dess häckningsmiljö. Den begränsande faktorn på Drottningstranden kan vara livsmiljöns ringa areal.

Höksångare

Det är ytterst osannolikt att höksångaren häckar på detaljplaneområdet både på grund av hur ovanlig arten är och på grund av hur småskaliga livsmiljöerna är. Arten har i närområdet i Lovisa stad konstaterats häcka söder om Tessjö tätort på området för det uttorkade Tessjöträsket (Koivula m.fl. 2000) och i västra delen av Kymmenedalen i det omfattande älvdelta (Parkko 2013). I den innersta delen av Lovisaviken begränsas den möjliga förökningsmiljön på ett mycket mindre område, på samma delar (W-2, VL) som kan vara lämpliga för buskskvättan. Arten föredrar områden av ängstyp med utspridda buskage.

Trastsångare

Trastsångaren är utpräglad en vassruggarnas fågelart. Den häckar som en ovanlig art i vikarna på sydkusten, inne i landet även vid sjöstränder. De eventuella häckningsmiljöerna på detaljplaneområdet finns i vassruggarna i innersta delen av viken. Det är osannolikt att arten häckar i en våtmark av denna ringa omfattning. I fågelatlasen hörde arten inte till de arter som eventuellt häckar i rutan för Lovisa centrum (Finlands fågelatlas III. <<http://atlas3.lintuatlas.fi>>. Refererad 28.9.2019).

Skäggmes

Skäggmesens livsmiljöer är mycket lika som trastsångarens och man kan tänka sig att den skulle kunna häcka i vassruggarna i innersta delen av viken. Arten har rapporterats vara sedd vid Lovisaviken i en gammal rapport av Borgå Nejdens Fågelförening (Borgå Nejdens Fågelförening 2000). Skäggmesen väljer som sina häckningsmiljöer vanligtvis omfattande vassruggar, det vill säga häckningen på detaljplaneområdet är ytterst osannolik.

Sävspurv

Sävsparven är den enda fågelarten som klart i de skriftliga källorna har dokumenterats ha en observation som tyder på häckning på detaljplaneområdet. Artens revirsång kunde höras under utredningen för delgeneralplanen för norra delen av Lovisa och Tessjö i Strömfors (Vauhkonen 2007) och under undersökningen för åkergrödor (Salminen 2019) som uppgjordes för Drottningstrandens detaljplan. Arten häckar på havsstränder i vassruggar, på våta ängar och i mader. Baserna i videsnår är populära platser för bon. Lämplig häckningsmiljö finns närmast på W-2- och VL-området.

Gråspurv

Gråsparvens boendemiljöer finns i stor grad i byggnader. De nuvarande gårdarna och byggnaderna är således väsentliga för arten.

Grönfink

Grönfinken, som hör till kulturmiljöernas "grundläggande arter", häckar sannolikt på detaljplaneområdet, trots att artbeståndet har rasat på grund av en trikomonasepidemi. Artens möjliga häckningsplatser finns i huvudsak i närheten av de nuvarande gårdsplanerna, vilka inte hotas av det nya byggandet. Enligt planutkastet kommer det att på området finnas i omfattande grad rekreationsområde, vilka grönfinken kan utnyttja både för häckning och som annan livsmiljö.

4 Slutledningar och rekommendationer för beaktande av fåglarna

4.1 Detaljplanens allmänna konsekvenser på fågelbeståndet

Det viktigaste delområdet vad gäller våtmarksfåglar, beteckningen W-2 i innersta delen av Lovisaviken, är positiv för deras del i och med att området fortsätter att vara ett vattenområde och bestämmelserna innefattar möjligheten att genomföra området som en vassruggsmosaik. Även starr- och gräsmaderna som begränsats som luo-områden, i synnerhet den mer omfattande södra figuren, skulle kunna vara fördelaktiga häckningsmiljöer för vissa vattenfåglar och dessutom vidare som inte bygger bo i täta vassruggar, till exempel beckasinen (*Gallinago gallinago*) som hör till missgynnade arter.

Det att man bevarar ekskogen i rekreationsområdet (VL/s) i områdets södra del, Gröna Udden, enligt det nuvarande gynnar många fågelarter som förökar sig i lövskogar och som utnyttjar träd med hål för sin häckning. Det finns ingen väsentlig betydelse för bevarandet av trädbeståndet vad gäller hotade fågelarter, utan objektets naturvärden anknyter till andra arter.

Den fuktiga ängen som uppkommit på fyllnadsmarken i norra delen av Drottningstranden är i proportion det största objektet på hela detaljplaneområdet. Det att området planeras bli ett rekreationsområde kan ha betydelse för många sparvfåglar. Detaljplaneområdets norra närrekreationsområde har i förhand beskrivits som en ekologisk stadspark. Utifrån detta är det allt skäl att planeringen av rekreationsområdet beaktar fåglarnas livsmiljöer. Man bör undvika att grunda omfattande gräsmattor på området om man önskar att området kommer att mer bli en vistelseplats för människor än för den vitkindade gåsen (*Branta leucopsis*). Dagvattenbassängen som planerats i anknötning med VL-området är en positiv lösning från fåglarnas synvinkel, i synnerhet om stränderna bevaras eller man försöker återställa objektets nuvarande höga och skyddande växtlighet.

4.2 Vattenfåglar

Detaljplanen har inte stora konsekvenser på hotade vattenfågelarter som eventuellt häckar på området. De nuvarande karaktärsdragen av detaljplaneområdet möjliggör inte förekomsten av många häckande par, och det viktigaste delområdet vad gäller dem, W-2, torde som vassruggsmosaik bevara längst öarna som befinner sig ovanför vattenytan och den högre växtlighet som väger på dem.

Även i fortsättningen kommer förekomsten av vattenfåglar på området att mer begränsas av eutrofieringen av Lovisaviken och den ringa storleken av våtmarkerna än av ändringarna i livsmiljöerna som byggandet av Drottningstranden medför. Förekomsten av dykänder, eventuellt också sothönan, påverkas i avgörande grad av hur grumligt vattnet är och hur rikligt det förekommer mörtfiskar, vilka har bidragit till att de har blivit hotade. Brunanden och viggan tävlar med mörtfiskarna om föda som består av bottendjur. Grumligheten av frodiga havsvikar medför väsentlig olägenhet vid finlandet av djurbaserad föda. Jag har inte förfogat uppgifter om hur mycket mörtfiskar det förekommer i Lovisaviken, men normalt förekommer det mycket av dem i frodiga havsvikar. På basis av Lovisavikens ekologiska särdrag väljer i alla fall dykänderna sannolikt sina häckningsplatser utanför detaljplaneområdet.

På de delar som anvisats som bostadsområden placeras byggnader inte för nära stranden (med undantag av flytande byggnader), men byggandet av nya gårdsområden och bryggor förorsakar hur som helst störning som begränsar vattenfåglarnas häckning. Man kan upprätthålla livsmiljöer som är lämpliga för vattenfåglar genom att på områdena för beteckningarna VL-4, AP-5 och AP-6 bevara den splittrade karaktären av strandlinjen, och fläckvis bevara den höga växtligheten och buskarna som skyddar eventuella boplatser. Ett dylikt förfarande gynnar sannolikt även andra arter än vattenfåglar och även på ett allmänt plan mångfalden.

Till VL-området i den norra delen har det planerats en rätt så omfattande dagvattenbassäng som skulle sträcka sig på havssidan nära den våta stranddelen. Om man planerar strändernas växtlighet på rätt sätt kan dagvattenbassängen göras till sådan att den lockar vattenfåglar. För vissa vattenfåglar kan grannskapet av det nya kvartersområdet för servicebyggnader (P-3) och kvartersområdet för flervåningshus (AK) vara för oroligt för att utgöra häckningsmiljö.

4.3 Vadare

I princip är de luo-betecknade starr- och gräsmaderna i vattenområdet (W-2) nyttiga för vadare. Den enda hotade vadararten som bedömts möjligtvis häcka på detaljplaneområdet, rödspoven, behöver för sin häckning ett sådant öppet och låglänt ängsområde som fyllnadsmarksängen i VL-området är. Att objektet bevaras i denna form i rekreationsanvändning är osannolikt. En gallring av vassruggarna i W-2-området skulle kunna utvidga den möjliga häckningsmiljön för denna del. Häckningen kan dock hindras av att det är för vått.

4.4 Måsfåglar

På Drottningstranden förekommer det inte häckningsområden som är lockande för hotade måsfåglar. En häckningskoloni för skrattmåsen skulle kunna vara möjlig för skrattmåsen i våtmarkerna i norra delen, men en sådan har inte konstaterats. De eventuella konsekvenserna av byggandet på hotade måsfåglar är alltså osannolika. Enligt planutkastet kommer området att fortsätta vara ett bra födoområde för dem. Man kan förvänta sig att det kommer att förekomma takhäckningar av gråtrut och silltrut på AK-områdena i Drottningstranden.

4.5 Sparvfåglar

Inom Drottningstrandens detaljplaneområde finns det häckningsmiljöer som är lämpliga för ett flertal hotade sparvarter. Arter som är typiska för halvöppna strandområden av ängstyp, konstaterat sävsparv, gynnas av vassruggarna och maden i detaljplanens norra del (W-2). Om vassruggarna bevaras i sin nuvarande omfattning skulle olägenheten av byggandet av Drottningstranden inte sträcka sig till den eventuella häckningsmiljön för trastsångaren och skäggmesen.

Det är viktigt att bevara enskilt och i grupp växande klibbalar och viden på W-2-området. Det är även att rekommendera att det förekommer buskar vid gränsen av områdena W-2 och VL. I det omfattande fyllnadsmarkområdet i södra delen av VL-området skulle det vara bra om det skulle finnas halvöppna, delvis buskiga delområden. Bevarandet eller återställandet efter att objektet grundats av de sälgar (*Salix caprea*), grönviden (*S. phyllicifolia*) och jolstrar (*S. pentandra*) som växer på området är även i övrigt ett förfarande som gynnar fågelbeståndet och det övriga artbeståndet. Utöver den hotade buskskvättan gynnas den missgynnade arten törnsångare (*Curruca communis*) av en dylik terräng.

Byggandet av Drottningstranden medför ingen olägenhet för grönfinken eller gråsparven, i och med att häckningsmiljö som är lämplig för dem bevaras rikligt i de gamla gårdsplanerna i områdena AO-5, AP-6 och AP-3. Inverkan kan till och med vara gynnsam för gråsparven.

Lovisa 22.10.2019,

Jere Salminen

jere.salminen@pp.inet.fi

Bilagor

BILAGA 1: Drottningstrandens generella figurdragning enligt växtlighetstyp och baserat på den samlade naturinventeringen värdefulla delområden.

BILAGA 2: Detaljplaneutkast för Drottningstranden

Källhänvisningar

Koivula, M., Juvonen, A., Savelainen, M., Södersved, J. & Virta K. (toim.) 2000: Uudenmaan lintupaikkaopas. – Tringa. S. 384.

Lehikoinen, A. Jukarainen, A., Mikkola-Roos, M., Below, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Rusanen, P., Sirkiä, P., Tiainen, J. & Valkama, J. 2019: Linnut. Publ.: Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (Publ.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. – Miljöministeriet & Finlands miljöcentral. Helsingfors. S. 560–570.

Parkko, P. 2013: Pyhtään Tyyslahti-Santaniemenselkä Natura 2000 -alueen linnustoseelvitys. Rapport för NTM-centralen i sydöstra Finland. – Luontoselvitys Kotkansiipi Oy.

Porvoonseudun Lintuyhdistys – Borgånedjens Fågelförening ry / Arto Juvonen 2000: Loviisanlahden linnusto. – Bilaga 2 i utredningen Loviisanlahden kunnostushankkeen sedimenttitutkimukset ja arvio linnustosta. – Lovisa stad. S. 3.

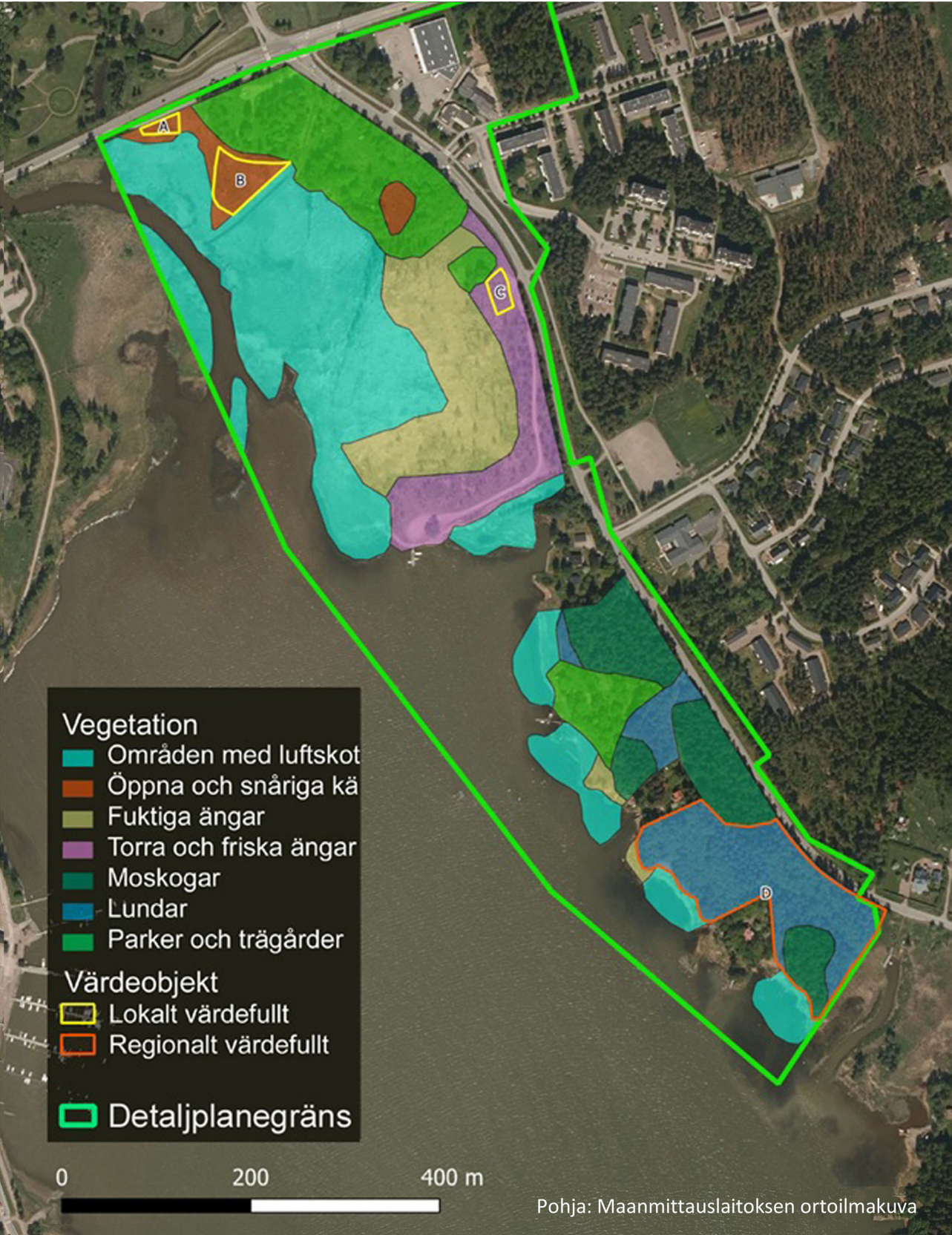
Salminen, J. 2018: Loviisan Määrilahden rannan asemakaava-alueen kasvillisuusselvitys 2018. S. 12. + Bilaga.

Salminen, J. 2019: Samlad naturinventering av Drottningstranden i Lovisa. S. 20.

Valkama, J., Vepsäläinen, V. & Lehikoinen, A. 2011: Finlands fågelatlas III. – Naturhistoriska centralmuseet och Miljöministeriet. < <http://atlas3.lintuatlas.fi> >. Refererad 28.9.2019.

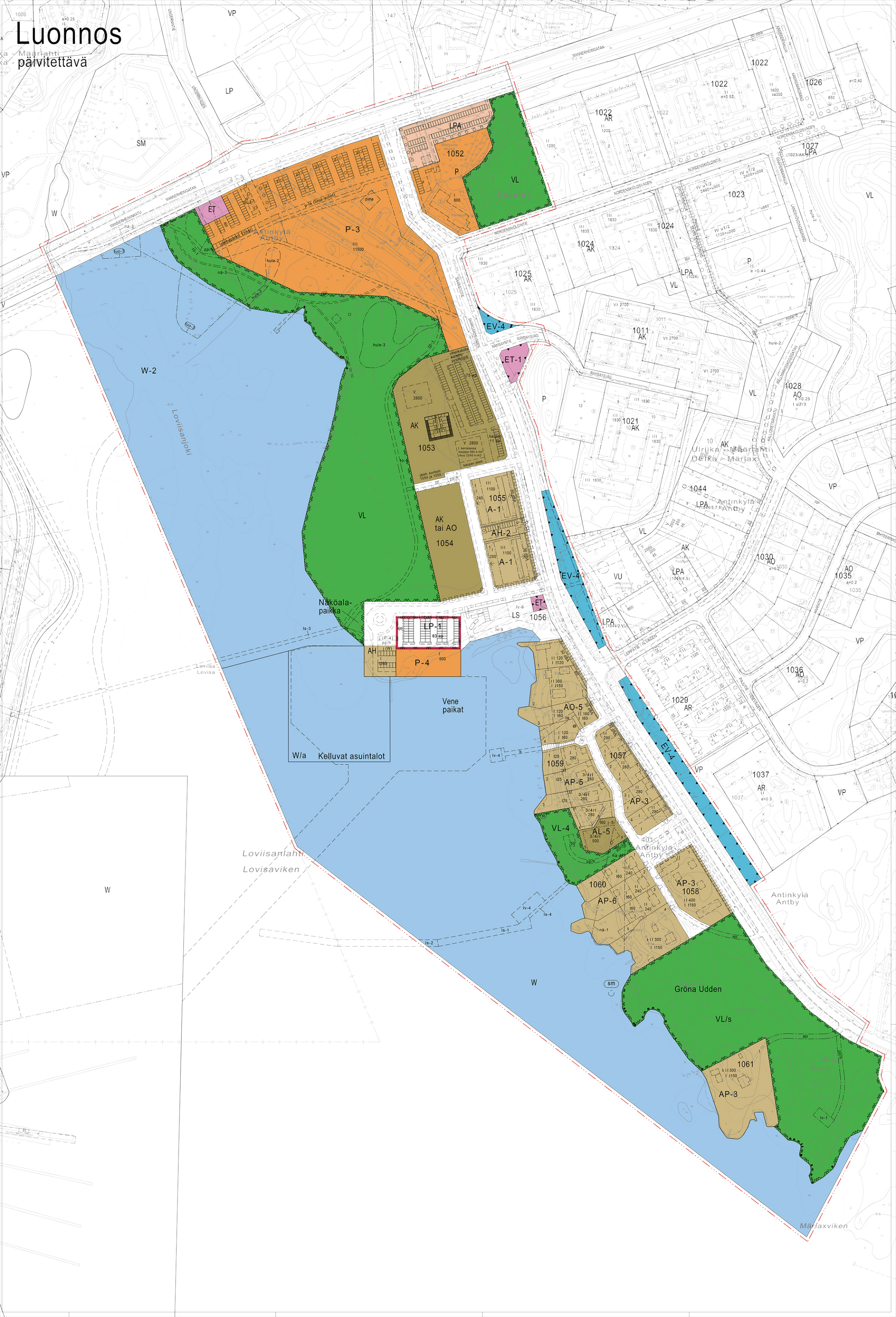
Vauhkonen, M. 2007: Loviisan pohjoisosan ja Tesjoen osayleiskaava. Luontoselvityksen täydennys. – Enviro Oy. S. 11.

Bilaga 1. Drottningstrandens generella figurdragning enligt växtlighetstyp och baserat på den samlade naturinventeringen värdefulla delområden.

Luonnos

Maarilahti
päivitetty

W-2

Loviisanlahti

Näköalapaikka

P-4

Venepaikat

W/a Kelluvat asuintalot

Loviisanlahti
Lovisaviken

Gröna Udden

VL/s

AP-3

1061

Märfaxviken